Nr. 24 1938 m. spalių 14 d. I metai.

VARPELIS

„AIDO“ PRIEDAS VAIKAMS

GIMTASAI KAIMELIS

Toli paliko gimtas kaimelis,
Kur užlingavo man motinėlė.
Kaip gera buvo, kai dar vargelis
Jaunos širdužės niekad negėlė!

Ten, kūdikėliu būdams, bėgiojau,
Ten girių dainos įkvėpė mintį,
Ir prieš Aukščiausį pasižadėjau
Garbės vainiką šalelei pinti.

Ten mano broliai plėšia dirvonus,
Ten jaunos sesės rūtas augina,
Tenai motulė, tenai mieloji,
Jauną širdužę vis nuramina...

V. Kuolaitis.

Kaip atsirado Neris

Padavimas

Graži mūsų Neris. Žmonės, jos grožiu sužavėti ir nemokėdami sau išaiškinti jos atsiradimo, sudėjo apie ją gražų padavimą. Neris savo bėgio pradžioje vadinama yra Vilija:

Gyveno kartą, labai labai seniai, moteris vardu Vulijona ir jos vyras, garsus siuvėjas. Juodu labai vienas antrą mylėjo, santaikoje gyveno ir buvo laimingi. Vyras siūdavo apylinkės žmonėms drabužius, Vulijona šeimininkavo, buvo visiems gera ir maloni, džiaugėsi savo likimu.

Bet štai, nežinia dėl kokios priežasties, dėl kokio nusikaltimo, dievai supyko ant siuvėjo ir skaudžiai jį nubaudė: pavertė jį akmeniu. Bet tasai akmuo buvo nepaprastas. Nors jis nejudėjo, nors negalėjo pasikelti iš vietos, nors pasidarė nebepanašus į žmogų, tačiau stebuklingu būdu galėjo siūti. Ir nešdavo žmonės, kaip ir pirma, pas užburtąjį akmenį medžiagas, paprašydavo akmenį jiems pasiūti drabužius ir, palikę darbą per naktį, rytą rasdavo pasiūtus drabužius. Sąžiningi žmonės, globodami vargšę Vulijoną, palikdavo jai užmokestį prie akmens. Vakarui atėjus, Vulijona išeidavo iš medžių ir tankumynų, kuriuose per dienas slėpdavosi nuo smalsuolių, ir pasiimdavo pinigus. Taip ji sau gyveno ir vargo, laimingas dieneles minėdama, savo mylimą vyrą apverkdama.

Bet štai atsirado nedoras žmogus, kurs išdrįso pasijuokti iš nelaimingo užburtojo siuvėjo. Atėjęs prie akmens, padėjo medžiagą ir pašiepdamas pasakė: „Pasiūk man nei šį, nei tą“. Tą juoką išgirdęs, vargšas suakmenėjęs žmogus taip susigraužė ir nuliūdo, kad iš to susigraužimo nustojo savo stebuklingos galios siūti ir pasidarė paprastu akmeniu.

Tai labai skaudžiai pajuto vargšė Vulijona. Ji dar vis tikėjosi vyrą atgaivinsianti, savo laimę susigrąžinsianti. Apkabinusi šaltą akmenį, ji ėmė taip graudžiai verkti, kad iš jos ašarų pasidarė šaltinis. O Vulijona vis verkė ir verkė. Pagaliau, pati pavirto vandeniu ir nuplaukė per klonius ir slėnius. Naują upę žmonės pavadino jos vardu, tik tą vardą ilgainiui sutrumpino, nes ištarti Vilija jiems buvo lengviau.

Graži mūsų žemė

Graži mūsų žemė
Pavasario rytą,
Kai artojai aria
Lauką juodą, pliką.

Graži mūsų žemė,
Kai rugiai žaliuoja,
Tyliai vėjui pučiant,
Avižos liūliuoja.

Kai kalnai ir klonys
Šalna sidabruoti,
Graži mūsų žemė
Baito sniego plotais.

Graži mūsų žemė —
Mūs brangi tėvynė,
Kai ją visi ariam,
Visi karštai mylim.

Pr. Rimšelis.



Lietuvos Valstybės ateitis — Lietuvos jaunieji ūkininkai gražiai pasirodė per medelių sodinimo šventę.

Kai užaugsiu

O kai aš užaugsiu,
Kaip mano brolelis,
Dirbti taip mokėsiu,
Kaip senas tėvelis.

Ašai užkinkysiu
Bėrąjį žirgelį,
Užarsiu, užsėsiu
Šios dirvos sklypelį.

Būsiu aš artojas,
Dirbsiu, kaip galėsiu,
Turčiui, anei vargšui
Duonos negailėsiu.

A. Ivanauskaitė.

Aš ir kiškis

Šunelio pasakojimas

Mano šeimininkas vieną šventadienį išėjo pasivaikščioti. Aš taip pat sekiau paskui jį. Ėjome ežero pakrante, tarp krūmokšnių. Aš stengdavausi apibėgti kiekvieną krūmokšnį, gerai jį apuostyti, na, ir „paženklinti", — išsišlapinti. Ne visi žmonės žino, kodėl mes „ženkliname" beveik kiekvieną trobėsių sąsparą, žymesnius tvorų mietus, pakelių medžius, krūmokšnius. Mat, mes labai atsargūs. O kas būtų, jei aš pasimesčiau nuo šeimininko? Kitas paklystų, prapultų, tik ne šuo. Mes, uostinėdami „paženklintas" vietas, grįžtame atgal į namus. Tai matote, kam mes tai darome. Todėl nesijuokite iš mūsų ir mums netrukdykite, kai pamatote mus beuostinėjančius patvorius.

Mano šeimininkas priėjo aukštoką kalnelį, pušimis apaugusį. Jis iš lėto užlipo jo viršūnėn ir atsisėdo pasilsėti. Aš, apzujęs kelis kartus tą kalnelį, pribėgau prie šeimininko ir atsiguliau netoli jo kojų. Buvau pailsęs ir dažnai alsavau ir vėdžiaus, iškišęs liežuvį.

Reginys buvo labai gražus. Po kalva tyvuliavo ežerėlis, šalia kalvos buvo kitos tokios pat, visur bangavo rugiai ir rugiai. Vėjelis pūtė nuo ežerėlio ir vėsino mane ir mano šeimininką. Buvo labai gera.

Tik štai šeimininkas parodė man, kad prie jo prieičiau. Aš tingiai, nesikeldamas, pradėjau prie jo šliaužti. Kai prišliaužiau, jis paėmė mane už galvos ir, atkreipęs mano snukį į klonelį, tarė pašnibždomis:

— Zuikis!

Aš pastačiau ausis ir pradėjau dairytis po klonelį. Mes, šunes, ne per geriausiai matome, tad ir šį kartą vos įžiūrėjau tą gyvulėlį, kurį šeimininkas zuikiu pavadino. Puikus tai gyvulėlis! Aš mačiau jo ilgokas ausis, visą jį pritūpusį ir pasirengusį bėgti. Ir taip užsimaniau prie jo pribėgti, apsikabinti ir pažaisti! Aš taip ne kartą žaidžiau su kaimyno Ruduku...

Šeimininko rankos paleido mane. Aš, pajutęs laisvą kaklą, šokau strimagalve prie zuikio. Zuikis jau seniau žiūrėjo į mus ir visa matė. Kai jis pamatė mane bebė-

gantį prie jo, taip pat pasuko pakalnėn nuo manęs.

— Ajajai! ajajai! palauk! — suunksčiau, besivydamas zuikį. Bet kur tau! Jis nė klausyt nenori, dumia nuo manęs, net švilpia. Aš mačiau, kaip jis kelis kartus persivertė per galvą, po kiekvieno tokio kūlio dar greičiau bėgdavo.

Ajajai! palauk! ajajai!—vis šaukiau ir bėgau paskui zuikį. Iš pradžių man atrodė, kad aš prie jo artinuos. Bet kai prisėjo bėgti į kitą kalnelį, aš jau atsilikau. Zuikis savo ilgomis pasturgalinėmis kojomis tik meta, tik meta visą savo kūną. Kol aš pribėgau pusę šlaito, kiškis jau buvo kalvos viršūnėje, o kol aš pasiekiau viršūnę ir apsidairiau, kiškio jau nebesimatė, dingo iš akių.

Mes turime gerą uoslę. Panosčiau žolę vienoje vietoje, kitoje, — ir susivokiau, kur zuikis nubėgo. Pasileidau bėgti jo pėdomis. Netrukus ir vėl pamačiau jį bebėgantį kloneliu į trečią kalnelį.

— Ajajai! palauk!—vėl surikau jam ir dar greičiau pasileidau bėgti. O jis,—kad jis surugtų! — pajutęs mane, ausis pastatęs ir mano pusėn atkreipęs, nukūrė, kaip vėjas, į tą kalnelį. Kol aš užbėgau ant kalnelio, zuikis ir vėl dingo iš akių. Aš, pauostęs keliose vietose žolę, šokau priekin. O čia rugiai, rugiuose zuikio, žinia, nepavysi. Aš pamėginau rugių lauką apibėgti, bet kur tau! Argi tokį platumą apibėgsi? O ir ką laimėsi apibėgęs? Zuikis jau seniai tiesiu keliu bus iš jo išbėgęs ir kitan pasislėpęs.

Reikėjo grįžti prie šeimininko be nieko. Gėda truputį buvo! Juk pasileidau kaip sakalas, o nutūpiau kaip vabalas...

Šeimininkas vis dar sėdėjo toje pat vietoje. Jis manęs, matyt, laukė. Geras jis, kad palaukė! Jei jis būtų nuėjęs kur kitur, man būtų prisėję vėl bėgioti ir jo ieškoti.

Jis mane pastebėjo ir pasišaukė. Aš, nuleidęs galvą ir uodegą, priėjau prie jo. Jis paglostė mane ir sako:

— Kvailas tu, Murzi, kvailas, kad norėjai zuikį pagauti. Ar tu nežinojai, kad jis už tave greitesnis?

O aš, tikrai, to nežinojau. Juk aš zuikį pamačiau pirmą kartą savo gyvenime. Ir pagauti aš jo nenorėjau, aš norėjau su juo tik susipažinti ir pažaisti...

Abudu, aš ir šeimininkas, grįžome namo. Aš vilkaus paskui, visas suplukęs, pavargęs, ir tik svajojau greičiau pasiekti ląstą ir pasilsėti.

V. B.

Aš nelaukiu

Aš nelaukiu rudenėlio, —
Jisai šaltas, negražus,
Jis užmigdo pievoj gėles
Ir pakanda lapelius.

Šaltas vėjas tada daužos
Mūsų sode ir miške,
Nebeskamba paukščių dainos,
Visur tyla nebyli.

Jau užmigo sodo gėlės,
Neskrajoja nė drugiai,
Nusiminė ir mergelės,
Kad nežydi žolynai.

Aš nelaukiu rudenėlio, —
Jisai šaltas, negražus,
Svyra žolės prie upelio,
Jau saulutės nebebus.

J. Žižmaitis.



Lietuvos vaikai labai mėgsta skudučių muziką. Čia matome skudutininkų orkestrą.

Katės teisme

Kažkur katės gavo sūrį ir norėjo pasidalyti lygiomis. Susipyko, susivaržė, purkšt purkšt! akis ėmė draskytis. Nusinešė pas lokį ir prašo:

— Būk toks geras, padalyk mums sūrį pusiau.

— Gerai, — sako lokys ir ėmė dalyti: perlaužė sūrį pusiau, palygino dalis, viena didesnė.

— Dešiniojoje rankoje daugiau, — tarė lokys ir gerą gabalą atkando nuo didesnės dalies. Palygino. Dabar kairiojoje buvo didesnė dalis. Atkando iš kairiosios. Vėl palygino. Vėl dešinioji dalis buvo didesnė.

— Reikės vėl atkąsti nuo dešiniojo gabalo,—tarė lokys ir jau buvo bekandąs.

Katės krypt, žvilgt žvilgt viena į kitą, lyžt lyžt susigerino ir tarė lokiui:

— Dėkui tau už darbą! Daugiau nebesirūpink, mes pačios geruoju baigsime dalytis.

— Taip ir gerai, — sako lokys, — visada geriau taikiai gyventi.

— Atiduok mums likusįjį sūrį, — prašo katės.

— Likusįjį sūrį?! Aš jį pasiliksiu sau už darbą. Kiek mažoka, bet tiek to!

JUOZAS STEPONĖNAS

BULVĖKASIS

2-jų veiksmų scenos vaizdelis

VEIKĖJAI:

Tėvas,
Motina,
Jonukas 14 m. }
Albertas 10 m. } jų vaikai
Stasytė 9 m. }
Petrukas 10 m. }
Aldutė 10 m. }
Antanas 11 m. } kaimo vaikai
Algis 12 m. }

I VEIKSMAS

Paprastas sodžiaus kambarys. Tėvas sėdėdamas taiso krepšį, motina ruošia pietus.

1 SCENA

Tėvas: Pernai krepšį nupyniau, o šiemet reikia jau taisyti.

Motina: Pataisysi ir jo pakaks dar šiemet.

Tėvas: Na, žinoma, kad bus dar geras.

Motina: Kažkas vaikai ilgai nepareina iš mokyklos.

Tėvas: *(Žiūri pro langą).* Taigi, nesimato dar.

Motina: Viską jau suruošiau, o jų vis dar nėra.

Tėvas: *(Vėl žiūri pro langą).* Jau ateina, jau *(Po trumpos valandėlės įeina vaikai).*

2 SCENA

Vaikai: *(Visi, ne kartu)* Labas, motute! labas, tėveli!

Motina ir tėvas: Labas, labas, vaikeliai! Ar jau sugrįžote?

Vaikai: Jau, mamyte! Jau, tėveli!

Motina: Padėkite knygas ir sėskite valgyti *(Vaikai padeda knygas ir suséda už stato; visi valgo).*

Tėvas: Ir aš jau pabaigiau savo darbą *(Sėdasi prie visų ir valgo).*

Motina: Šiandien ir tu, Stasyt, parėjai kartu su berniukais?

Stasytė: Taip, mamyte.

Jonukas: Šiandien mokytojas mus trumpiau pamokė ir išvažiavo.

Albertas: Sako, miestelin.

Tėvas: Šiandien visi eisime bulvių kasti.

Vaikai: *(visi)* Gerai, tėveli, eisime.

Motina: Paimkime degtukų, sukursite ugnį, išsikepsite bulvių.

Vaikai: *(Vėl visi)* Tai bus gerai!

Stasytė: Aš jau pavalgiau.

Kiti vaikai: Ir aš, ir aš... *(Visi eina iš užustalės).*

Tėvas: Motin, surink visus maišus ir paimk į laukus. O aš paimsiu krepšius ir šakes.

Motina: Gerai! O jūs, vaikai, paruoškite pamokas ir vėliau ateikite. Degtukus aš jau paėmiau *(Tėvas ir motina išeina, lieka vieni vaikai).*

3 SCENA

Albertas: *(Ima knygas)* Jonuk, tu man padėk aritmetikos uždavinius padaryti.

Jonukas: Gerai, padėsiu, bet pirma tu pats pamėgink juos padaryti. Matai, ir aš turiu savo darbą *(Ima knygas ir sėdasi prie Alberto).*

Stasytė: O man nieko neužduota, aš galiu ir taip pasėdėti *(Albertas skaičiuoja, Jonukas rašo, Stasytė žiūri į juodu).*

Jonukas: *(Po ilgesnio laiko)* Aš jau baigiu.

Albertas: O man dar daug liko *(Vėl abudu imasi darbo).*

Jonukas: *(Linksmai)* Aš jau pabaigiau! Stasyte, padėk mano knygas *(Stasytė deda jas lentynon, Jonukas prieina prie Alberto, žiūri jo darbą).*

Stasytė: Aš, Joneli, jau padėjau knygas.

Jonukas: Ačiū, Stasyte! Tu, Albertėli, štai šitaip padaryk *(Sėdasi prie jo, rodo sąsiuvinį kas reikia padaryti).*

Albertas: *(Po ilgesnio laiko)* Aš jau padariau, tik tu, Joneli, patikrink mano darbą *(Jonukas vėl žiūri į Alberto sąsiuvinį).*

Jonukas: Visai gerai.

Stasytė: Tai gal jau eisime?

Jonukas: Žinia, kad eisime *(Visi rengiasi).*

Albertas: Tai bus smagu laukuose. *(Visi išeina).*

Uždanga.

II VEIKSMAS

Jonukas, Albertas ir Stasytė sėdi aplink sukurtą laužą. Netoli matyti miškas.

1 SCENA

Jonukas: *(Deda bulves į ugnį)* O kaip karšta...

Stasytė: Žinoma, ugnis karšta *(Už scenos girdėti kitų vaikų balsai).*

Albertas: Kas ten taip rėkauja? *(Visi klauso).*

Jonukas: Gal vaikai ateina.

Stasytė: O gal *(Įeina Petrukas, Antanas, Algis ir Aldutė).*

2 SCENA

Aldutė: Kaip čia pas jumis gražu!

Jonukas: O nieko sau... Prašome pas mus! *(Visi susėda prie laužo).*

Albertas: Dabar bus maža bulvių. Aš nubėgsiu ir daugiau atnešiu.

Jonukas: Gerai sakai! Bėk! *(Albertas išbėga).*

Antanas: Koks šieme gražus bulvėkasis.

Algis ir Petrukas: Labai gražus.

Jonukas: O pas jumis, Petreli, ar dar daug bulvių liko nukasti?

Petrukas: Ne, jau šiandien pabaigsime *(Įbėga Albertas).*

Jonukas: Duok bulves greičiau. Aš jas įdėsiu *(paima ir deda).*

Aldutė: Aš žinojau, kad bulves kepsime, tai ir druskos pasiėmiau.

Algis: Tai tu gera šeimininkė, bulvės bus gardesnės.

Jonukas: Aš sumaniau gražiai pažaisti. Jei norite, aš jums papasakosiu.

Visi: Norime, norime!

Jonukas: Aš būsiu jūsų vadas, o jūs manęs klausysite. Ar sutinkate?

Visi: Sutinkame, sutinkame!

Jonukas: Tai gerai! Dabar bulves suvalgykime *(Ima iš ugnies).*

Algis: Oi, kokia karšta! *(Visi valgo).*

Petrukas: Bet gardi.

Aldutė: Imkite druskos! Ar pamiršote?

Visi: Nepamiršome, duok!

Antanas: Man ir taip gardu.

Jonukas: Na, eikime namo, jau vakaras. Išsirikiuokite po du!

Algis: Man poros nėra.

Jonukas: Tai eik iš užpukalio.

Algis: Gerai.

Jonukas: Eidami dainuosime: *Šiltas gražus rudenėlis.*

Visi: Gerai! gerai! *(Visi sustoja poromis, Algis užpakaly).*

Jonukas: Žengte marš! Viens, du! viens, du!

Vaikai eina ir dainuoja:

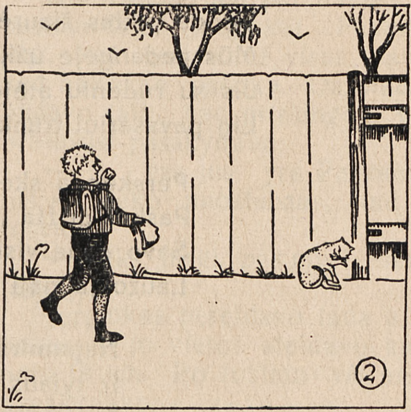
Šiltas gražus rudenėlis
tam-ta dria-driam!
Lygus kelias vieškelėlis
tam-ta dria-driam!

Vaikai išėjo, už scenos dar girdėti dainavimas.

Uždanga lėtai nusileidžia.

PAMOKŲ, MAT, NEMOKĖJO

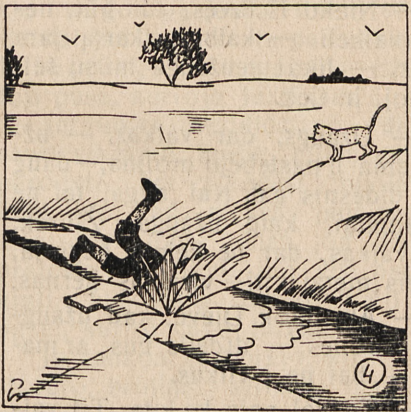




Damijonas iš mokyklos
Niūrus ėjo į namus.
— Kokia priežastis?—paklausit.
Atsakau: „Vyrukas mūs

Pamokų, mat, nemokėjo,
Na ir... verčiau nutylės
Išdavas. Todėl nūn troško
Pyktį ant ko nors išliet.





Taigi eina jis. Tik žiūri:
Rainis prausias prie tvoros,
Bet staiga, lyg ką nujausdams,
Kad šoko bėgt, o iš paskos

Pradeda vyruks jį vytis.
Pakely upelis taikės.
Katins strykt, o Damijonas,
Lygsvaros ant siauro liepto
Neišlaikęs, pūkšt staiga
Vandenin stačia galva...

Šiaurės vėjas

Verkia piktas šiaurės vėjas,
Mūs padangėje užklydęs, —
Jis su rudeniu atėjo
Lig pavasariui trankytis.

Perskenda skersai per sodą,
Paskui grįžta į kiemelį,
Savo galią visiems rodo, —
Laužo jaunąjį klevelį.

Nepamiršta aplankyti
Ir tylaus rūtų darželio,
Kur pavasarį sesytė
Sėjo gėles su dainele.

V. Kuolaitis.

Jurgiukas kapitonas

— Nieko iš tavęs, tur būt, nebus, vaikeli, — kalbėjo kartą jam tėvas, — likai neužauga mūsų šeimynoj, ir tiek.

— Užaugs, dar vaikas, — užtardama jį pastebėjo motina,—daug kuo didesnis gal. Kai auga, tai nė nepamatai, kaip užauga. Žiūrėk, dar vaikas, dar be kelnių bėgioja, praeis metai kiti—visiškas bernas.

— Ak, duok Dieve, kad užaugtų į žmones — didelis bus, ar mažas — bet ne į vilkus.

— Tu vėl apie ką kita. Tik vaikui nerimasties jausmą sukeli.

Motina jam buvo daug geresnė už tėvą. Mažiau jį mušė. Rečiau pagramdinuku vadino. Visi jos vaikai buvo. Visus ji lygia širdimi mylėjo. Supyks ant kurio, tai ir blogesniu vardu pavadina. Atsileis — paglosto, pabučiuoja. Tik užgresia kiekvienam:

— Dabok man, kad blogesnis už kitus nebūtum, kad svietas man akių dėl tavęs nežibintų.

Ir klausė visi motinos, labiau negu tėvo. Kiekvienas jos kreivesnis žvilgterėjimas buvo paliepimas: daryti ar nedaryti, eiti ar neiti.

Be jo šeimoj dar buvo du broliai ir trys seserys. Tik viena sesuo vyresnė už jį penkeriais metais, kiti jau beveik suaugę. Vyresnioji sesuo šiemet išėjo už vyro. Per vestuves jisai sėdėjo ant krosnies ir pro kaminą, kyšterdamas galvą, niuniavo:

Kur jūružė Nemunėlį
bučiuoja saldžiai,
lietuvaitė bernužėlį
vaišina gardžiai.

Kiti kaimo vaikai sukeliojosi tarp vestuvininkų, visus saldainius aprankiodami, jisai nė ton pusėn nežvilgterėjo.

— Pričiulps ten jie saldainių,— galvojo dėliodamas balanas.

Prieš vestuves motina pasakė

jam nesimaišyti, ir nesimaišo jis. Kas, kad galvą kartais kyšteria, norėdamas pamatyti, kuris ten viduasly taip trepsendamas dūksta. Ir vėl atgal. Niekas jo neatsimena. Pyrago nieks nekyšteria. Bet ir gerai gal, kad niekas jam galvoti netrukdo. Jis galvoja apie jūružę, Nemunėlį, lietuvaites.

— Tai ir tenai yra lietuvaičių... Kažin, kur toji jūružė su Nemunėliu bučiuojasi — tai kad pamatyti nors kartą... Jis kalba pats sau.

— Jurgis Pagramdinis! — parodo į jį Simienės Jonukas.

Kiti vaikai juokiasi iš jo. Rodo pirštais. O jis tik pasitraukia atgal ir sušnibžda:

— Nebūtų dabar Onos vestuvių, nesišaipytumėte iš manęs. Tuoj jus visus iš čia išgintų.

*

Atėjo pavasaris. Jų kaime atsirado sviedinys ir tinklas. Ištems bernai ketvirtadienio ir sekmadienio vakarais tinklą ir lupa sviedinį iš vienos pusės kiton. Jurgiukas stebi iš tolo. Kaip jie sustoję, kaip daužo—jis nekreipia dėmesio. Visas jo dėmesis nukreiptas į sviedinį. Tik laukia, tik plasta, kada išlėks į šoną, kad nors rankomis paliesti galėtų. O kai jau pačiumpa, tai viena ranka kilsterėjęs, kita kumštin sugniaužta kad vožters, kiek tik jėgų beturėdamas, sviedinys net švilpdamas lekia:

Bernai ir sako tada:

— Būsi geras lošikas.

Jurgiukas nesididžiavo šiuo pagyrimu. Jam norėjosi tik vieno: būti užaugusiu bent taip, kad iš visų jėgų pasišokėjęs galėtų tinklo virvę pasiekti. Ir kai tik bernai sustodavo lošti — tuoj jis už sviedinio ir mėgina vis permušti per tinklą, kad neįkliūtų pats jin, kad ranka nepaliestų, nes girdėjo, kad už tokius daiktus arba sviedinys prarandamas, arba priskaitomas punktas.

Kiti vaikai taip pat daužė, nepasiduodami Jurgiukui. Pavydėjo jam, kad geriau už visus daužo, kad aukščiau pašoka. Dažniausiai būdavo taip, kad priešingoji pusė pralošusi pasakydavo:

— A, pas jus yra Pagramdinis — nieko nuostabaus, kad išlošėte.

— Eikš, Jurgi, pas mus!—šaukė tada jį.

Jurgiukas pereidavo tada kiton pusėn, o jo vieton ateidavo kuris nors iš ten. Po lošimo vėl anieji pasakydavo:

— Pasiėmėte Pagramdinį—kas jum neišlošti.

*

Ir visai tiesą sakė motina: nė neapižiūrėsią, kaip užaugsiąs. Per pavasarį Jurgiukas tiek tysterėjo, kad net pats nustebo. Jau be jokio vargo pasiekia tinklo viršų. Bernai jau jį savo tarpan kviečia. Ir būva taip, kad nuolatos išlošia toji pusė, kurioje Jurgiukas.

Jurgiukas nesididžiavo dabar savo vikrumu, kurio kiti negalėjo parodyti, bet stengėsi nuolatos lošti taip, kad niekas jam nepriklštų, jog blogai lošiąs, jog dėl jo pralošią. Ir buvo juo visi patenkinti, kiekvienas norėjo lošti toj pusėj, kurioj buvo Jurgiukas.

Jo rankos sustiprėjo, kojos pastorėjo, krūtinė, atrodė, daug labiau išsipūtė. Paprašys piemenis, kai tik išgirsta sviedinį dunksint, kad paleistų palošti bent pusvalandžiui - tie visuomet sutinka. Dabar jau jo nėr. Pagramdiniu, nei pagramdinuku nieks nepravardžiuoja. Vyresnieji mato jame vikrų vaiką, jaunesnieji stačiai bijo prieš jį ir žiobterti. Ko gera, voš kalbamojon, kaip sviedinin, ir turės rasalu apsipylęs nutilti. Jurgiukas, tiesa, nie

kam nesudavė, netgi niekam nepažadėjo duoti. Bet jau pati jo išvaizda, kuris jį matė lošiantį, sukeldavo tam baimės.

*

Praėjo dar žiema. Pavasarį Jurgiukas jau neganė. Tėvas priskyrė keltavas kaimyno piemeniui pasakydamas:

— Mano Jurgiokas jau tiek išaugo, kad sarmata ir leisti in keltavas.

Tą vasarą buvo surengtos kelių apylinkės kaimų tinklasviedžio rungtynės. Jurgiukas galvojo taip pat, esą reikią ir jiems pasirodyti. Todėl sykį bernams pasakė:

— Mums reikia sudaryti stipri šešiukė, išsirinkti kapitonas, turėti pora atsarginių, kurie, reikalui esant, galėtų kitus pavaduoti.

— Dar ten rinksim! Būsi mūs kapitonas, ir po rinkimų! — nusprendė bernai.

Jurgiukas noriai sutiko. Bet drauge žinojo, kaip atsakomingas yra už viską. Nuo jo sumanumo beveik viskas pareina. Reikia visi gerai išlavinti, kad jei ne pirmieji, tai bent antrą vietą užimtų.

Rungtynių dieną daug žmonių susirinko. Visi negalėjo atsistebėti kaip lošė Jurgiuko grupė. Jų pusėj sviedinys reta kada tenukrisdavo. Po kiekvieno lošimo apsupdavo bernai mažiausį—savo kapitoną Jurgiuką ir triskart sušukdavo:

— Nemunas! Nemunas! Nemunas!

Ir Jurgiuko tėvai buvo per tas rungtynes. Motina tada pasakė tėvui:

— Ė kas, aš tau sakiau, kad kai auga vaikas, tai nė nepamatai kaip užauga.

Tinklasviedžio rungtynių organizatoriai išdalino pirmąsias tris vietas laimėjusiems dovanas. Pirmoji teko Jurgiuko grupėn. Dovanų dalintojas dar pasakė:

— Ypatingo pagyrimo vertas yra Jurgis Lapėnas, Trakelių grupės kapitonas.

— Girdi, – kumšterėjo Jurgiuko tėvas motinai, — jį visi dabar kapitonu vadina.

— Jurgiukas kapitonas,—ėjo iš lūpų lūposna visame Trakelių kaime,—parodė, ką mūsiškiai gali padaryti.

r.

Šuo ir asilas

Šuo visaip šokinėjo apie ūkininką ir gerinosi. Ūkininkas šunį meiliais žodžiais vadino, glostė. Pagaliau, davė jam duonos plutelę, nuo stalo paėmęs.

Asilas tai matė ir tarė sau:

— Kitą kartą ir aš taip padarysiu, kaip šitas šunpalaikis. Ūkininkas mane dar labiau pamylės.

Bet ne taip buvo, kaip asilas galvojo. Kai jis pradėjo glaustis prie ūkininko ir numynė jam koją, tai pančiu gavo, ne duonos plutą.

Vasiūnai

Vasiūnai stovi aukštoje vietoje. Aplinkui gražūs vaizdai. Netoli, už poros kilometrų, matyti miestelis, gale sodžiaus — mūro siena, kuria aptverti kapai. Prie sodžiaus yra nemaži durpynai, apaugę krūmokšniais. Reikia spėti, kad senovėje čia augo didžiuliai miškai ir buvo nemažas ežeras. Apie tai mėgsta pasakoti ir mūsų seni žmonės.

Prie Vasiūnų, kaip sako seni žmonės, buvo didelis ežeras. Apie tą ežerą yra toks padavimas.

Mūsų kraštą valdė kunigaikštis Miras. Jo pilis buvo ant Svilionių kalno. Iš jos ėjo keliai į visas šalis. Kelias ėjo ir to ežero pakraščiais.

Kartą kilo karas su kryžiuočiais. Visi žmonės bėgo į Svilionių pilį, ieškodami prieglaudos nuo bausaus priešo. Žmonės važiavo su vaikais, su visa savo manta. Važiavo ir viena turtinga moteris puikia karieta ir puikiais arkliais. Kai karieta buvo arti ežero, staiga kilo baisus vėjas. Jis apvertė karietą ir arklius į ežerą ir nuskandino su visomis brangenybėmis ir jų šeimininke. Tą valandą prasmego ir pats kelias. Nuo to laiko ežere pradėjo augti žolės, paskui visas ežeras užaugo ir pasidarė nepereinamas liūnas.

Toji moteris vadinasi Magdalena, tad ir ta vieta buvo praminta Magdžiute, arba Magdės tilteliu.

Užrašė *J. Dr—tė* ir *E. P—tė.*

Kelionės po Australiją

I.

Australija yra ne tik toliausiai nuo Europos žemyno, bet podraug mažiausia pasaulio dalis. Jos krantus plauna iš visų pusių didžiausias vandenynas, Didžiuoju vadinamas. Todėl ji vėliausiai buvo atrasta ir paskiausiai ištirta.

Keliauti po Australiją yra labai sunku. Mat, Australijoje yra mažai upių, ežerų; daugelis tų, kurios yra, turi sūrų vandenį, o be vandens keliauti, suprantamas daiktas, yra pavojinga. Australijoje yra dideli dykumų plotai, kur jokis augalas neauga, joks gyvas sutvėrimas negyvena. Laukiniai gyventojai-tamsiaodžiai buvo labai žiaurūs. Tad ilgus laikus tik Australijos pakrančiai tebuvo žinomi ir anglų išeivių apgyvendinti. Kas slėpėsi Australijos žemyno gelmėse, jokis baltasis ilgai nežinojo.

XIX amžiaus viduryje atsirado vienas drąsuolis, kuris žūt būt pasiryžo pereiti per Australijos žemyną ir ištirti jo paslaptis. Tas drąsuolis, užmokėjęs už tai savo gyvybe, buvo vokietis keliauninkas Leihardas.



Leihardas

Pradžioje iškeliavo jis į Australijos laukinių gyvenamą kraštą. Čia jis apsigyveno ilgesniam laikui. Begyvendamas jis tyrė Australijos žvėris, augmeniją, mokėsi laukinių kalbų ir papročių. Jis maitinosi tuo, ką sumedžiodavo. Leihardas gyveno ne namuose, o tik didelio medžio stuobryje. Pats vienas, be draugų ir artimųjų, vien tik tyrimo darbui atsidavęs, išgyveno Leihardas tris metus. Per tą laiką teko jam nemaža pavojingų valandų pergyventi. Kartą jis paklydo miške ir vos nemirė troškuliu. Ir tik išklaidžiojęs dvi dieni po niūrų mišką surado savo bustą. Kitą kartą jis vos nežuvo nuo laukinio jaučio ragų. Dar kartą trenkė perkūnas jo medin. Nuo žaibo užsidegė stuobrys. Jame tik nežuvo pats Leihardas.

Pagaliau, jausdamas, kad pakankamai pažino Australijos gyvenimo sąlygas, Leihardas iškeliavo 1844 m. į pirmą savo kelionę. Jis ir jo draugai jojo ant arklių; maistą ir maišus su vandeniu nešė jaučiai. Valgio ir gėralo buvo paimta septyniems mėnesiams. Bet kas iš to! Kelionė užsitęsė žymiai ilgiau. Leihardui ir jo draugams tekdavę dažnai pabadauti. Medžioti nebuvo ko, tad galų gale teko jaučiai piauti ir jų mėsa mai-



Leihardo vilkstinė Australijos dykumose



Laukinių užpuolimas ant Leihardo išvykos

tintis. Kartą naktį užpuolė Leihardo stovyklą laukiniai. Kovos metu vienas baltųjų žuvo, du buvo sužeisti, vargais negalais buvo apsiginta nuo užpuolikų. Tuo metu kaitra buvo nežmoniška. Pusalkani, troškulio kankinami, vos kojas bepavilkdami, keliavo Leihardas ir jo draugai prie numatytojo tikslo: šiaurinių Australijos krantų. Pagaliau, pasiekė jie vandenyno krantą. Čia jie sėdo laivan ir laimingai grįžo Sidnejun.

Sidnejaus miesto gyventojai sutiko iškilmingai didvyriškus keliautojus ir jiems pagerbti suruošė visą eilę iškilmių. Bet tas žygis nepatenkino Leihardo. Jį traukė naujon kelionėn kažkokia nežinoma jėga. Kančios, nedateklius ir kelionės vargai buvo Leihardui nebaisūs. Jis pasiryžo dabar keliauti iš rytų į vakarus. Tai buvo dar sunkesnis ir pavojingesnis kelias. Šį kartą maisto jis pasiėmė tiek, kad pakaktų dvejiem metam. Be to, išvykoje ėjo 15 arklių ir 40 jaučių.

1848 m. Leihardas iškeliavo ir jau negrįžo. Praėjo metai, antri, treti, o apie Leihardą nebuvo jokios žinios. Ir taip jis dingo, kad ligi šiol nežinia, kas su juo įvyko.

Veltui Australijos vyriausybė ruošė vieną po kitos išvykas į Australijos gilumą Leihardui ieškoti. Jos grįždavo tuščiomis. Gal būt, jis mirė badu ar troškuliu, ar žuvo kovoje su laukiniais, o gal pateko jų nelaisvėn... Būdavę ir tokie atsitikimai, kad baltieji, patekę laukinių nelaisvėn, išgyvendavo joje po keliolika metų.

II.

Po Leihardo didvyriškų žygių ir jo tragiško galo ilgus metus nieks nedrįso leistis kelionėn po Australiją. Ir tik 1858 m. anglas **Stiuartas** suruošė naują išvyką Australijai tirti. Jis buvo prityręs keliautojas. Šion savo didžiojon kelionėn jis pasiėmė su savimi tik du žmones: vieną anglą, kitą laukinį. Pasiėmę maisto, vandens ir kitų kelionei reikalingų daiktų tiek, kiek pagalėjo nešti penki arkliai, leidosi Stiūartas ir jo draugai pilnon pavojų kelionėn. Praėję nuo pajūrio kelius šimtus kilometrų žemyno gilumon, jie pamatė aukštus kalnus. Tai buvo aukščiausia Australijoje kalno viršūnė, geografijoje Stiuarto kalnu vadinama.

Bekeliaudami jie perėjo dykumas, sūrius ežerus, išsekusias upes. Visa, ką jis matė, aprašė, tiksliai ir paišė žemėlapį. Į kelionės galą pritrūko maisto. Tad, nesumedžiodami kitų tinkamesnių maistui žvėrių, gaudė jie peles ir žiurkes. Po ilgų vargų ir triūso keliautojai perėjo išilgai Australijos žemyną. Priėjęs vakarinį vandenyno krantą Stiuartas nuplovė savo veidą jame. Jo draugai išrėžė milžiniško eukalipto medžio žievėje jo vardą. Be to, buvo įkasta į žemę bonka su popieriu, ant kurio tiksliai aprašyta Stiuarto kelionė ir nuotykiai.

Neilgai ilsėjosi Stinartas ir jo draugai eukalipto šakų pavėsyje. Jie iškeliavo atgal. Šį kartą teko dar didesnis vargas ikentėti, kolei laimingai grįžo namo. Pats Stiuartas, tos kelionės metu susirgęs sunkia škorbuto liga, mirė po kelių mėnesių.

Leihardą ir Stiuartą pasekė daug kitų keliauninkų. Pamažu, metams slenkant, Australija buvo kaskart geriau pažinta. Ilgainiui, suradus ten turtingas aukso kasyklas, Australijos gyventojų skaičius ėmė sparčiai augti. Sumažėjus aukso gamybai, gyventojai vertėsi avių ir gyvulių auginimu. Dabar Australijoje yra milijoniniai gražūs miestai, dideli uostai, į kuriuos atplaukia iš visų kraštų laivai, kad išvežiotų po visą pasaulį Australijos šaldytą mėsą, vilnas ir javus.

V. Š.

Kova

Katė lakė pieną. Atbėgo Rudis ir nesiklausęs kiša savo snukį į katės pieną. Katė taukšt jam per snukį.

Kad supyks Rudžiukas! Tik kapt ir nutvėrė katei už uodegos.

Katė susierzino ir kibo Rudžiui į akis. Rudis buvo begriebiąs katę už sprando.

Tuo laiku ėjo Meilytė. Ji nešė vandens kibirą. Pamatė šuns ir katės kovą, pliumpt ir apliejo abudu vandeniu.



Nešam tėveliui pusrytėlius

Trupinėliai

Kraujo ežeras

Italijoje yra nepaprastas ežeras. Jis kasmet rugpiūčio mėnesio pradžioje pradeda raudonuoti, ir jo vanduo pasidaro kraujo spalvos. Šiemet jis raudonuoti pradėjo visa savaite anksčiau, negu tai darydavęs kitais metais.

Mokslininkai labai domisi šiuo reiškiniu. Jie kasmet suvažiuoja prie to ežero su įvairiais prietaisias ir tiria jo vandenį. Spėjama, kad to ežero vandenį nudažo augą jo dugne keisti augalai, kaip kempinės. Jie kasmet vienu laiku žydi ir savo žiedais nudažo vandenį.

Apylinkės žmonės tą ežerą vadina kraujo ežeru.

Žinelės

Vasiūnai. Mes turime savo šviedinį ir kas šventadienis pažaidžiame tiklinį ir „dvi ugnis". Turime ir „Varpelį", nes mūsų tėveliai išsirašo „Aidą". „Varpelį" mes noriai skaitome ir jo kas sekmadienis nekantriai laukiame.

J. Dr—tė, E. Pe—tė.

Svilionys. Mes taip pat gauname „Varpelį" ir jį mėgstame skaityti. Mums labiausiai patiko „Liūdna pasaka", „Kūnelis ir Širdelė" ir eilutės. Kaip mes mokinamės, gal papasakosiu kitą kartą.

Gailutis.

Laiškų dėžutė

Zig. M, Eilutes gavome. Jos mums netinka. Jau geresnės apysakaitės.

B. G—lis. Už paveiksliuką ir eilutę ačiū. Tik, deja, mums netinka.

Jurginui. Iš atsiųstų eilučių mums tiktų tik „Žiema". Prašytume linksmesnių, kad neįvaryti mūsų jauniems skaitytojams nusivilimo.

V. Ste—nui. Gavome, ačiū. Kuo galėsime — pasinaudosime. Į klausimus Tamsta rasi atsakymą „Aide".

Gailučiui. Šį kartą iš Tamstos daug medžiagos gavome. Pažiūrėsime, kas mūms tiks ir ką galėsime įdėti. Tad lauk „Varpely" ir atsakymų „Aide" ir „Ūkininke", už visa dėkojame.

Visiems bendradarbiams. Daugelis mūsų bendradarbių kreipiasi su paklausimais į „Aidą", į „Ūkininką" ir į „Varpelį" ir visa surašo viename, kartais net dideliame, lape. Jame surašomi kartais ir eilėraščiai. Daug geriau būtų, kad tas lapas būtų sukarpytas ir atskirai būtų paklausimai „Ūkininkui", atskirai paklausimai „Varpeliui", atskirai „Aidui". Tai labai palengvintų redakcijai darbą, o klausėjai greičiau susilauktų rūpimais jiems klausimais atsakymų. Prašytume prisitaikyti prie šio mūsų patarimo.

Leidėjas atsakomasis redaktorius **Liudvikas Cicėnas.** Vilnius „RUCH" spaustuvė.